

Cavling-indstilling: Krigsforbrydelser under radaren

Vi vil hermed gerne indstille Danwatch, v. Charlotte Aagaard, Nikolaj Houmann Mortensen og Emilie Ekeberg og TV2 v. Joachim Claushøj Bindlev, Sofie Synnøve Herschend og Lasse Ravnø, samt Daniel Oxholm, NOIR, til årets Cavlingpris for det undersøgende projekt '**Krigsforbrydelser under Radaren**'.

FN's Kontor for Humanitære Anliggender betegner den snart seks år lange borgerkrig i Yemen som "verdens værste humanitære katastrofe".

Danmarks rolle i konflikten har officielt været at sende humanitær bistand til danske og internationale organisationer, der bekæmper koleraudbrud og landets udbredte hungersnød eller opsætter nødhospitaler for de tusindvis af civile, der bliver ramt af den saudisk-ledede koalitions bombninger af landet.

Men Danwatch og TV2 har i år dokumenteret, at det ikke har været Danmarks eneste rolle i konflikten.

Ved hjælp af Open Source Intelligence (OSINT) metoder har journalisterne afsløret, hvordan Danmarks største forsvarsvirksomhed Terma har i årevis har leveret militært udstyr til de Forenede Arabiske Emirater, som anvendes til at udsulte og bombe civile i Yemen-krigen.

Kulegravningen viser, at Terma har leveret radarsystemer til emiratiske krigsskibe, som deltager i den saudisk-ledede koalitions flådeblokade mod Yemen. FN-eksperter vurderer, at blokaden kan være en krigsforbrydelse, fordi den medvirker til at udsulte millioner af civile i Yemen ved at forhindre nødhjælp i at komme frem. Afdækningen viser desuden, at Terma har leveret antimissil-systemer til emiratiske bombefly, som har været anvendt i krigszonen i Yemen. Eksporten fandt sted, mens FN advarede om krigsforbrydelser som følge af blandt andet Emiraternes overlagte bombninger af civile i Yemen.

Menneskerettighedsorganisationer og tidligere medlemmer af FN's ekspertpanel på området vurderer, at Terma og Danmark kan være medansvarlige for krigsforbrydelser i Yemen, og at Danmark ikke lever op til EU's våbeneksportregler og FN's våbentraktat.

Undersøgelsen har påvist, hvordan Danmarks kontrol med dets våbeneksport er langt mindre effektiv, end selv de folkevalgte politikere var klar over.

I første omgang førte afsløringerne til, at Erhvervsstyrelsen i maj 2020 indledte en undersøgelse af, hvorvidt Terma havde brudt de danske eksportkontrolregler i forbindelse med sin eksport til de Forenede Arabiske Emirater.

Efter fire måneders undersøgelse besluttede Erhvervsstyrelsen i oktober 2020 at melde Terma til Bagmandspolitiet for brud på de danske eksportkontrolregler.

Sagen er i nu overgivet til Østjyllands Politi, som efterforsker sagen.

Derudover har afsløringerne medført en politisk debat om det danske kontrolsystem.

I oktober 2020 fremsatte regeringen et lovforslag, der skal skærpe Erhvervsstyrelsens kontrol med såkaldt dual use udstyr, der kan anvendes både civilt og militært. Lovforslaget, der blandt andet indfører uanmeldte kontrolbesøg på de relevante virksomheder, ser ud til at have flertal og ventes at træde i kraft ved årsskiftet.

Afsløringen af Termas våbeneksport er et enestående eksempel på, hvordan et mørkelagt, transnationalt fænomen som våbenhandel kan afdækkes ved hjælp af internationalt samarbejde og en i dansk kontekst unik anvendelse af moderne Open Source Intelligence metoder som satellitfotos, software til analyse og opmåling af fotos og avancerede søgninger på sociale medier - i kombination med gennemprøvede journalistiske værktøjer som fortrolige rapporter og et tocifret antal aktindsigter.

'Krigsforbrydelser under Radaren' sætter for første gang navn på en af de danske virksomheder, som eksporterer militært udstyr til krigszoner. Det er desuden første gang, at danske journalister har været i stand til at spore anvendelsen af konkret dansk militært udstyr til mulige krigsforbrydelser.

Derudover sætter projektet detaljeret fokus på svaghederne ved den danske våbeneksportkontrol og har foreløbig ført til, at de danske regler bliver strammet op.

Og endelig udmærker projektet sig som et forbilledligt eksempel på mediesamarbejde og cross border journalistik. Den indledende research blev gennemført på en fælles workshop med deltagelse af danske, norske og svenske medier samt det hollandske researchcenter Lighthouse Reports. Researchen indgik som en del af projektet [EU Arms](#), der afdækker europæisk våbeneksport til diktaturer samt krigs- og konfliktzoner i strid med EU's våbeneksportregler. Samarbejdet bevirkede, at den sædvanlige konkurrence mellem de danske medier blev sat ud af kraft og al research delt mellem de deltagende medier.

Det fortjener projektet at blive belønnet med årets Cavlingpris for.

Indstillere:

Hans Peter Blicher, chefredaktør, TV2
Jesper Hyhne Petersen, chefredaktør, Danwatch